

Handläggare:
Carolina Sandberg

Beställarrevison – Användning av obstetriska ultraljud

Ärendet

Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdrog åt förvaltningen genom sitt beslut den 16 januari 2008, att genomföra en beställarrevison av ultraljudsanvändning vid graviditetsövervakning och återkomma till nämnden med en rapport.

Ärendet har beretts av programberedningen barn och unga.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att lägga rapporten till handlingarna

Förvaltningens synpunkter

Procyon Management Consulting AB har på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning genomfört en beställarrevison avseende användning av ultraljud vid graviditetsövervakning på mödravårdscentraler (MVC).

Idag utförs obstetriska ultraljud av ett flertal vårdgivare. Sjukhusen och Ultragyn utför ultraljud på remiss från MVC. Ett antal MVC utför själva ultraljud på de kvinnor som är inskrivna för graviditetsövervakning. Utöver de planerade ultraljud som sker på remiss från MVC utförs även ultraljud i samband med specialiserad mödravård på klinikerna, besök på akutmottagningar samt i samband med förlossning. Dessa sistnämnda ultraljud är *inte* föremål för denna beställarrevison.

Det finns tydliga riktlinjer från SBU och mödrhälsövårdsenheterna i Stockholms län om hur och när obstetriska ultraljud ska utföras. En viktig uppgift för Mödrhälsövärderna är den information om fosterdiagnostik som de ska erbjuda gravida kvinnor. Även här finns tydliga riktlinjer för vilken information som ska ges och när den ska ges.

Syftet med beställarrevisionen är att undersöka om mödravårdscentralerna följer gällande riktlinjer avseende användning av obstetriska ultraljud. Inom ramen för revisionen ska nyckeltal för kommande uppföljning av MVC tas fram.

Idag finns 66 vårdgivare inom länet med uppdrag inom mödrahälsovården, följande tio MVC granskas i denna beställarrevision; Dalens Barnmorskemottagning (SLSO), Jakobsbergs Barnmorskemottagning (SLSO), Mama Mia City, Norra Botkyrka Barnmorskemottagning (SLSO), Oxbackskliniken (Södertälje), Prima Liv Mödravårdscentral (Danderyd), Rinkeby Barnmorskemottagning (SLSO), Salems Mödravårdscentral, Södermalms Mödravårdscentral och Barnmorskorna Västermalm.

I revisionen ingår intervjuer med personal på de tio MVC, granskning av 20 journaler per enhet och intervjuer med nyblivna föräldrar. Det har sammanlagt registrerats 440 ultraljudsundersökningar i de 200 journalerna.

Resultat

Medeltalet ultraljud per kvinna och mödravårdscentral skiljer sig mellan enheterna och det lägsta medeltalet ultraljud är 1,6 och högst medeltal är 3,75. Skillnaderna i användningen av ultraljud kan inte förklaras helt av olika bakgrundsvariabler (t ex ålder, antal tidigare graviditeter och body mass index (BMI)) utan kan exempelvis bero på attityder till undersökningen alternativt olikheter i kompetens hos vårdpersonalen. Det finns även skillnader i användning av KUB (Kombinerat ultraljud och blodprov, där fostrets nackupplärning mäts och blodprov tas för att beräkna risken för att fostret har en kromosomavvikelse) som inte beror på olika medelålder på gravida kvinnor eller antal gravida över 35 år. En tendens till både under och överanvändning kan ses. På Rinkeby mödravårdscentral, som har en stor andel äldre blivande mödrar i detta material, har ingen (oavsett ålder) genomgått KUB. Enligt intervjuer med personal kan detta vara kulturellt betingat. Totalt har 50 procent av de gravida över 35 år genomgått KUB undersökning.

Det finns ett antal PM som tillägg till basprogrammet för mödrahälsovården som beskriver när obstetriska ultraljud är medicinskt indicerat. Dessa är väl kända av personalen och man hänvisar till dem på remisser och i journaler. Andelen ultraljud med medicinska indikationer utgör 33 procent av det totala antalet ultraljud. Den vanligaste medicinska remissorsaken är tillväxtfrågeställning som representerar nästan 50 procent av undersökningarna.

När det gäller ultraljud med andra indikationer än medicinska, utgör de 13 procent av det totala antalet ultraljud. Här är den vanligaste indikationen oro. Uttalad oro är en godkänd indikation som finns i regelverket. Vissa ultraljud görs dock på indikation som ligger utanför regelverket eller där det inte framgår på remiss eller i journal vilken indikation som gäller.

Utifrån intervjuer med föräldrar har det framkommit att blivande föräldrar inte har uppfattat informationen kring fosterdiagnostik som frivillig. Rutinultraljudet, uppfattas inte heller alltid som fosterdiagnostik utan mer som en datering för att säkerställa när det är dags för förlossning.

Intervjuerna med vårdpersonal visar också på att attityder till ultraljudsanvändning skiljer sig åt inom och mellan olika enheter bland annat beroende på ålder och erfarenhet i yrket. Ett observandum är att personalen i intervjuer uppger att de inte är säkra på att de föräldrar som behöver tolk verkligen får adekvat information.

Slutsatserna leder fram till att regelverket för användning av ultraljud är väl känt och att det inte finns anledning att påpeka några avsteg. Riktlinjerna för användning av ultraljud under graviditet tillåter dock skillnader i bedömning och användning av ultraljud och KUB.

Avslutningsvis förslås vissa förbättringar, bl a att beställaren bör årligen ta fram följande nyckeltal; medeltal ultraljud per graviditet och mödravårdscentral, andelen ultraljudsremisser där angiven indikation inte bekräftas av det resultat som ultraljudet ger och andelen KUB som gjorts på blivande mödrar över och under 35 år.

Beställarrevisjonen har presenterats och diskuterats med de reviderade mödravårdscentralerna, mödrahälsovårdsöverläkare och samordnande barnmorskor.

Resultaten och förbättringsförslagen som framkommer i beställarrevisjonen kommer att användas i kommande avtalsarbete.

Miljökonsekvenser av beslutet

Förvaltningen bedömer att konsekvenserna för miljön förblir oförändrade.

Catarina Andersson Forsman

Catharina Barkman